

## MÚLTJÁRÁS

A Jászság területén a jászok letelepedését megelőzően már ősidők óta éltek emberek, és formálták történelmünket. Hajdani településeiket már több neves kutató felszíni gyűjtései és ásatásai bizonyították.

Jászberényben az 1874 óta működő Jász Múzeum kiváló szakemberei teremtették meg a régészeti kutatás alapjait. Közülük méltán említhető meg néhányközismertebb személy, mint Hild Viktor, Banner János, Komáromy József és Csalog József. A megye régészeti feltárásainak bizonyos részét is a Jász Múzeumunk végezte az 1950-es évekig, majd a szolnoki Damjanich János Múzeumban koncentrált a régészeti kutatás. Ez a változás szerencsére nem hátráltatta a helyi kutatómunkát, hiszen ezt követően is voltak, és jelenleg is folynak ásatások a Jászságban, ez ékes bizonyítéka annak, hogy területünk sokszínűen gazdag ősi településekben.

Szerencsés véletleneknek köszönhetően, nekem is megadatott az a lehetőség, hogy bekapcsolódhattam a Jászság régészeti hagyatékainak felkutatásába.

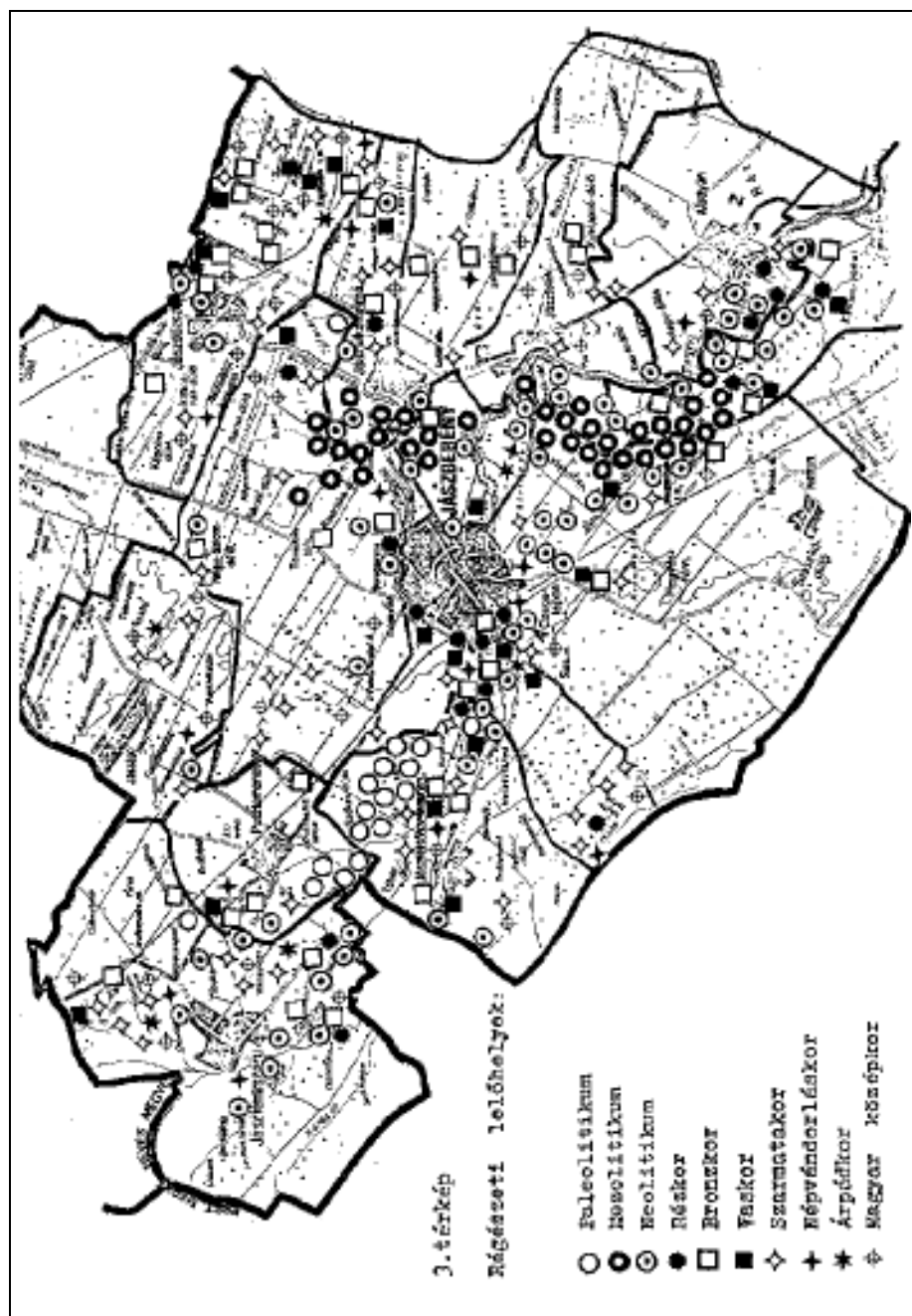
A múlt emlékei már gyermekkorom óta érdekelték, de közvetlen kapcsolatom a régészettel csak 23 évesen, tizennégy évvel ezelőtt vette kezdetét. A Belső-szőlőben újonnan vásárolt telkünkön talált őskori edénytöredékek bejelentése utáni találkozásom a kutatókkal mélyítette el bennem a kötődést a régészethez. Ettől a naptól kezdve egy folyamatos belső készítésnek engedelmessé megállottan keresem a múlt emlékeit. Szabadidőm jelentős részét ezért a terepbejárásnak szentelem. Szisztematikusan járom a Jászság szántóföldjeit és keresem a föld mélyéből fel-felbukkanó régészeti leleteket. Gyűjtőterületeim elsődlegesen a jelenlegi és az ősi kalandozó vízfolyások környezetében elterülő és kiemelkedő árvízmentes magaslatok.

Az egymást követő történelmi korok vándorló csoportjainak letelepedésében a Jászság mindenkor történelmében meghatározó jelentőséggel bírt kedvező földrajzi és élettéri adottságai (*lásd a túloldali térképet*).

A pleisztocénben a jégkorvégi vadásznépek az ősi Zagyva és Galga hordalékának szélfújta garmadabuckáin táboroztak előszeretettel, a Jászfelsőszentgyörgy és Pusztamonostor közötti területeken. Ezek az átmeneti szálláshelyek a hajdani vízpartok azon környékén találhatóak,

ahová a vadállatok szívesen jártak inni, vagy a gázlók mentén, ahol gyakran vonultak át a vándorló csordák.

--



A következő időszakban a pleisztocén végén, ill. a holocén elején, úgy 12 ezer évvel ezelőtt, süllyedésnek indult a középső jászsági terület, melynek következtében a folyóvizeink folyásirányai átrendeződtek. Ezáltal a medrűkből kikökkentett folyók a mélyebbé változtatott területeket elárasztva mocsárvilágot alakítottak ki. Az Európát benépesítő mezolitikum vadászörzseinek egyes csoportjai e megváltozott élettérben találták meg letelepedési feltételeiket, az időszakosan vízjárta lapos partokon, a Jászberény, Jászjákóhalma, Jásztelek és Jánoshida térségében.

A napjainkban már „holt” medrekké alakult vízfolyások szerteágazó sokasága még mindig jól megfigyelhető a Jászságban.

A holocén későbbi időszakában, úgy hétezer évvel ezelőtt kezdődően pedig a fejlettebb, termelő-gazdálkodást folytató neolitikus kultúrák csoportjai vették birtokukba területünket. Falvaikat a már véglegesen kialakult Zagyva és Tarna elő – de még nem szabályozott – medreinek közelségében húzódó árvízmentes, termékeny magaspártjain találjuk meg nagy sűrűséggel.

Az egymást váltó korok, kultúrák népei a középkorig szinte folyamatosan már ezen vízközeli térségeket népesítették be. A Kárpát-medence népei gyakran, szinte folyamatosan vándoroltak keresztül oda-vissza területünkön, így a Jászság folyóvizei is természetes közvetítő útvonalként szolgálták az új kultúrák – valószínűleg gyors – elterjedésében, és így vált a Jászföld is a „népek országútvárá”.

Ezt az „utat” járom én is, azért, hogy a föld által magábazárt láncszemeket, a történelmi időszakok egymásbafonódásának állomásait felkutathassam. Persze nem mindig ilyen céltudatosan kutattam. Eleinte a fellelt leletekben csak magát a tárgyat láttam, a külsőt, az esztétikumot, és nem láttam mögöttük az embert. A szakirodalmak, régészeti cikkek, gyakori múzeumlátogatások segítettek az időrendi és a lexikális eligazodásban, de azért az igazi tanítómesterem a Jászföld. Nála nem ismerheti senki jobban, hogy kik lakták területét évezredekken keresztül. Úgy érzem, már egy jó ideje sikerült a szívébe is belopnom magam, mert az eddig féltve őrzött titkait gyakorta feltárja előttem. Azóta minden kis edénytöredék, vagy akár egy látszólag semmitmondó apró kovaszilánk is nagy érték számomra, mert mindegyik egy-egy mozaikkocka a múlt ismeretlenjéből. A kezembe kerülő leletek némaságában pedig valami megfoghatatlan ismeretlen erőt érzek, amely minduntalan arra készítenek, hogy „közeledjek” feléjük.

Az ősidők óta földben szunnyadó tárgyak számomra ezáltal megelevenednek, beszédesek lesznek. Segítségükkel az emberi múlt azon időszakába is bepillantathatok, amikor készítőik puszta létezése is alig

volt több, mint az élővilág bármelyik más tagjáé, de már igyekeztek megfelelni, úrrá lenni környezetük kihívásainak. Kovakövekből eszközöket készítettek különböző célokra, rituális szokásokat alakítottak ki, és hosszan sorolhatnám azokat a jelentős változásokat, amelyek által a gondolkodó és az alkotni tudó emberi faj teljesen megváltoztatva az életvitelét, valósággal függetleníttette magát és elkülönült az élővilágtól.

Hétvégeken minduntalan újult erővel tör rám a felfedezés vágya. A kutatási megszállottságomnak a rossz időjárási viszonyok sem szabnak gátat, mert a múlt ígéző hívásának nem lehet ellenállni. Kedvenc zöld batyummal vállamon, kerékpárral indulok a felfedező útjaimra. Segítőtársam egy régi térkép, rajta feltüntetve minden létező és régebben létezett objektum, melynek a lelőhelyek pontos helyi meghatározásában van nagy szerepe. Továbbá fontos útmutatásokat ad a lecsapolások előtti vízjárta területekről, ahol az ősi letelepedések, mint azt már említettem, gyakoriak.

Azonban sok helyen bukkanok rá, főleg ősemberi lelőhelyekre olyan környezetben, ahol a vízközelség még távlati nyomai sem lévén, azok előkerülései nem voltak valószínűsíthetőek. Csakhogy az ezen dimbesdombos területeket alkotó futóhomokot és löszlepelt a szél hajdanában, gyakorta átrendezte, és így az ősi folyómedreket is betemethette. Mind ezt nem ismerve, ezért eleinte a régészek számára sem voltak túl meggyőzőek a lelőhelyek topográfiai elhelyezkedései. De az 1990-es őszi eredményes ásatás után új megvilágításba helyezte a lelőhelyet feltáró régész, T. Dobos Viola, a jégkorvégi ősember-települések előkerülési esélyeit. Szavaival élve: *„Az új lelőhely példája bizakodással tölthet el bennünket: előbb-utóbb olyan, lösszel vagy más késő pleisztocén üledékekkel borított felszíneken is megtaláljuk az őskori lelőhelyeket, ahol eddig elvből nem is kerestük.”*

A szántások által kiforgatott leletanyagok pedig egyre több és újabb fontos adattal szolgálnak a Jászság történelmi sokszínűségének bizonyításában.

A felszínre került régészeti tárgyak és egyéb kísérő jelenségeik jól elkülöníthetően különböznek az egyes történelmi időszakokban, és azon belüli kulturális hovatartozásukra jellemzően. A fazekasművesség elterjedése óta, melyet az újkőkor (neolitikum, i.e. 5500-3100) kezdetétől ismerünk, lett a legjellemzőbb kor- és kultúra-meghatározásra szolgáló lelet – egészen a középkorig – a kiégetett agyagedény és töredékei, melyek napjainkra is jól megőrződtek. A korai neolitikumban a termelőgazdálkodást elindító népcsoportok edényei még kezdetlegesek voltak. Az agyagot jelentős mennyiségű pelyvával keverték össze, így a belőlük készült tárolóedények durva, vastagfalúak voltak. A kiégetésük

nem volt tökéletes, felületük többnyire még díszítetlen. Majd az újkőkor középső időszakától kezdve és folytatódva a rézkorban (i.e. 3000-2000) és a bronzkorban (i.e. 1900-900) egyre kifinomultabb díszítések sokfélesége terjedt el, kultúránként más és más jellegzetességű, egyéniségű és egyediségű kivitelezésekkel. Az égetőkemencék megjelenésével pedig nagyobb hőfokon tudták kiégetni az agyagból megformált használati tárgyaikat. Ezáltal azok tartósabbak, keményebbek és vízállóbbak lettek. Az esztétikai igényeik fejlődésével együtt az edények formavilága is egyre változatosabb, kecsesebb lett, a falvastagságuk pedig vékonyodott.

Lépve ismét az időben a vaskortól (i.e. 800-250), az agyaghurkás edénykészítési technikát kezdte felváltani egy új találmány, a napjainkig használatos korongozási eljárás. Az így készült cserépedények formája már szimmetrikus lett. Uralkodóvá vált a körkörös haladó egyenes és hullámvonalas díszítés, a pecsétlőkkel benyomott minták, a felület polírozása, majd később a máz. Megfigyelhetők továbbá az idő előrehaladtával az edények nyersanyagának változásai is. A fémek, a réz, bronz és a vas felhasználásának elterjedésével csak némiképp szorul vissza az agyagművesség. Azonban felváltják az eddig művészi en megformált egyediséget tükröző munkákat a sorozatgyártás sablonosabb formái és díszei. A szarmatakorban (i.sz. 50-400) pedig megjelenik egy újabb felfedezés nyomán az üveg felhasználása. Az ezt követő korszakokban, népvándorlás-kor (i.sz. 410-829), honfoglalás-kor (i.sz. 896-1000), Árpád-kor (1238), a magyar középkorig (1301-1526) a fazekasipart, kis kivételtől eltekintve már egy egységesebb vonásokat tükröző edénytípusok jellemzik.

Terepjárásaim során a cserepek és más sok egyéb, a föld mélyéből előkerült használati eszközökön keresztül kapcsolatba kerülhettem az őskőkor végétől a középkoron át szinte minden történelmi időszak tárgyi emlékeivel, melyek hűen szemléltetik a Jászságban megfordult népcsoportok, faluközösségek egykori jelenlétét. Ezen belül is kiemelten kedves kutatási terület számomra az őskőkor vége (i.e. 30000-10000, felső paleolitikum), középsőőskőkor (i.e. 8000-5500, mezolitikum) és az újkőkor eleje (i.e. 5500-4500, koraneolitikum) időszakok emberének világa, ezen belül is a mindennapi használati eszközeik és különösen a pattintott kőszerszámok.

Vidékünkön a kovákat a föld „nem termi”, csak az ember vihette oda azokat. A kőkorok népeinek kedvelt eszköznyersanyaga volt a kova, de emellett számos más jól hasadó követ is szívesen használtak, például a hidrokvarcitot és az obszidiánt is. A legközelebbi nyersanyagforrásaik a Mátrában, távolabbiak a Tokaj-hegységben (obszidián) találhatóak

meg, de a vándorlásaik során a hegyvidékeken bárhol begyűjthették azokat. A szántások nyomán felszínre kerülő kőeszközök a területünkön megfordult ősi betelepülők tanúbizonyságai, melyek nagyon jól láttatják magukat a fekete vagy sárgás földfelületen. A kitartó keresésük meghozza gyümölcsét. Szinte csak szoktatni kell hozzá a szemet, és nem maradhat el a várva várt eredmény. Az első megpillantott kis pattinték után következik a többi, szebbnél-szebb kőeszközök sokasága. Az előkerülési körülményeikből, a megmunkálásuk nyomaiból, méreteikből és a kísérő leletekből az időbeni hovatarozásuk is megállapítható. Jórészt ezek a pattintott kövekből megformált eszközök segítették használóikat a mindennapi tevékenységükben. Ezért azokat az egyes munkavégzésekhez a legcélszerűbben alakították ki. A megmunkálási módszerek, az eszközök kidolgozottsága az egyes korszakokban és a népcsoportokon belül is különböztek. Viszont az ősidők óta jól bevált eszköztípusok a fémek megjelenéséig megmaradtak; mivel felhasználásuk célja azonos volt. A legismertebbek közülük a hegyek, melyeket vadászathoz, a kaparókat és vakarókat bőrmegmunkáláshoz, vésőket faragáshoz, fúrókat pedig a bőrök és egyéb dísz tárgyaik (kagylók, csigák) átlukasztásához használták. Persze azért csontból, fából, és bőrből is készültek eszközök, de azokat sajnos az idő vasfoga napjainkra már többé-kevésbé szétmálasztotta.

Gyakorta fedezek fel olyan lelőhelyeket, ahol a régészeti anyagok tükrében különválasztható több időszak emberének azonos helyen történt megtelepedése, továbbá vannak kevésbé látványos, leletekben csak szórványosan mutatkozó telepek, de az ellenkezője is gyakran előfordul, amikor nem győzők lehajolgatni a művészien megformált szebbnél-szebb cseréptöredékekért, formás kőbaltákért, pattintott kőeszközökért stb. Már-már szertartásosnak mondható, hogy a szívemhez is közel került lelőhelyeket sűrűn felkeresem, amelyekről új és sokat ígérő információkkal gazdagodva térhetek ismét haza. Kutatómunkámat „segítik” az évente többször ismétlődő mezőgazdasági földmunkálatok is, mert nyomukban újabb és újabb régészeti jelenségek kerülnek a felszínre. Az eddig bejárt területek a „bőség zavarát” mutatják, és bűvöletbe ejtő a régészeti anyagok mennyisége és sokszínűsége. A térképeimen a lelőhelypontok pedig egyre csak sűrűsödnek, számuk jelenleg 626-nál tart.

Terepbejáró tevékenységemről az „elindulásom” óta tudomása van a Jász Múzeumnak és a szolnoki Damjanich János Múzeum régészeinek. Többek között az ő biztatásuk és útmutatásuk is nagyban hozzájárult a szenvedélyem elmélyítéséhez. Évente több alkalommal beszámolok a szakembereknek kutatási eredményeimről, és az újonnan felfedezett

lelőhelyek anyagát pedig átadom feldolgozásra. Tanulmányozásuk után sok olyan visszajelzést kapok, amelyek új információkkal is szolgálnak Jászföldünkön élt emberelődeinkről. Ezen új ismeretek jelentőségének a bizonyossága a régészekkel végzett több közös terepbejárásunk is. Az elsöre 1988 májusában került sor, a Magyar Nemzeti Múzeumból T. Dobosi Viola, a Damjanich János Múzeumból pedig Csányi Marietta és Tárnoki Judit részvételével. Egy évvel később ez megismétlődött, melyen már részt vett Bácskay Erzsébet régész is, a budapesti Földtörténeti Intézetből. Bejárásaink az ígéretesnek tűnő kőeszközös lelőhelyeimre koncentráltak. Majd 1989 szeptemberében beszámoltam az addigi gyűjtéseim eredményeiről Kertész Róbertnek, aki az egyetemi padból kikerülve a szolnoki múzeumnál kapott állást. Két évvel azelőtt ismertem meg őt Túrkevény egy bronzkori ásatáson, ahol már barátság alakult ki közöttünk. Érdekelték a kutatásaim, ezért eljött hozzám, hogy megismerkedjen a terepen is néhány általa is izgalmasnak talált leletanyaggal. A látottak felvillanyozták, és azóta „képtelen” elszakadni a Jászságtól. Időközben tervszerű kutatási programot dolgozott ki a felfedezett lelőhelyeim beazonosítására és a közülük izgalmasabbnak mutatkozók megásására. A folyamatosan előkerülő régészeti anyagok történelmi értékét hangsúlyozza az 1992. elején megalakult „A Jászság ősrégészeti kutatásáért” Alapítvány is. Azóta is gyakran hívom fel a szakemberek figyelmét újabb és sokat ígérő felszíni leletekre, és az időnkénti árokásások, földkitermelések által megbolygatott veszélyeztetett lelőhelyekre is.

Nálam a terepbejárás igénye a felfedezés vágya, mondhatni mára már „szenvedélybetegséggé” alakult. Hiányérzetem is van, ha egy hétvégén más egyéb elfoglaltságom miatt nem mehetek ki a határba. Bejárásaimról hazatérve rendszerezem és időrendileg behatárolok az újonnan összegyűjtött leleteket. Az azonos időszakból származó használati tárgyakat összehasonlítom - más területeken előkerült régészeti anyaggal párhuzamba állítva - és az egyes különleges darabokon el-töprengve igyekszem közel kerülni hajdani használóikhoz. Órákig el tudom nézegetni a szépen díszített edénytöredékeket, a precízen kidolgozott kőbaltákat, csonteszközöket, kagylóból csiszolt medálokat, formás gabonaörlőköveket és több időszak mesteri módon pattintott jellegzetes eszközeit. Sok közülük gyűjtéseim büszkesége. Gyakran esem kísértésbe, mert az egyes – számomra nagyon kedves – darabokat legszívesebben megtartanám magamnak, de tudom, azoknak a legjobb helye a múzeumokban van, a tudomány szakembereinek a kezében. De azért a szórványosan előkerült „tömegleletekből” – a régészek jóváhagyásával – saját gyűjteménnyel is rendelkezem. A „házi múzeumom-



ban” kiállított tárgyak kézzel fogható bepillantást nyújtanak a hozzám ellátogató kedves érdeklődőknek. A vágyaim beteljesülését hozta meg az a lehetőség, amikor 1989-ben és 1993 márciusában a régészeti gyűjtéseimből kiállítást is rendezhettem a Jász Múzeummal közösen, ezek nem jöhettek volna létre Tóth János múzeumigazgató és Buschmann Ferenc önzetlen segítsége nélkül. A látogatók visszajelzéseiből megítélve hasznos ismereteket sikerült átadnom a tárlókban felsorakoztatott ősi használati tárgyakkal, és a megértésükhöz segítséget nyújtó tablókön bemutatott rajzos életképekkel és a hozzáfűzött magyarázó szövegekkel.

Tizennégy évi kutatómunka után most már mondhatom, hogy a Jászföld „tálcán kínálja” nekem a magába zárt „kincseket”, az emberiség múltjának tanújeleit. Talán az sem csak a véletleneken múlik, hogy minden egyes gyűjtőutam eredményezett új lelőhelyeket, vagy hozott meglepő felfedezéseket. „Belülről” érzem, a szerencse is azért szegődött mellém, mert a múlt hívó szavát meghallva azonosulni tudok az ősidők embereivel és küzdelmekkel teli világával. Ezáltal megtanultam érteni ösztöneim irányításával a beszédes leleteket. „Lelki szemeimmel” visszalépve az időben szinte látom a településeiket, a benne zajló életet. Ha „ráállok” egy konkrét időszakra – például a mezolitikum – településeinek felkutatására, szinte bizonyos, hogy minden gyűjtőutamon sikerül felfedeznem újabb táborhelyeket, miközben „szugerálom” a földfelszínt, hogy kormeghatározó tipikus eszközök is felcsillanjanak szemem előtt. Egy idő után úgy érzékelem, mintha már nem is a leletek vonzanák a tekintetemet, hanem a tekintetem a leleteket. Hitvallásom, hogy ha van hozzá érzékünk és elég kitartásunk, akkor „azt találunk, amit keresünk”.

Ezen utamon vezérel a példaképem is, az angol származású Richard Leakey, akit közelebbről a „Megnyertem az életet” című könyvből ismerhettem meg. Szülei afrikai ásatásait folytatva vált világhírűvé, az emberiség korai fejlődését kutató tevékenységeivel. Amatőrként lett elismert szakember, hasonlóképpen mint a sajnos már elhunyt hazai őskőkorszaki régészünk, Vértes László.

Legizgalmasabb felfedezéseim közé tartoznak az őskőkorból származtatható lelőhelyek. A néhai ősember átmeneti vadásztáborait a Zagyva és a Galga hordalékkúpjaikat borító vékony holocéni humuszból kiékelődő, jégkorszakban lerakódott löszös talajból helyenként előbukkanó leletek jelzik. Ilyen figyelemfelkeltők a jellegzetesen megformált pattintott kőeszközök, fosszilis csonttöredékek, tűzhelyekre utaló égett csontdarabkák, vagy éppen a testük festésére szolgáló „mágikus erőt adó” okkerrögök. Ezeket az embereket mindig is csodáltam, hisz na-

ponta kellett a természet elemeivel felvenniük a harcot az életbenmaradá-sért. A hátrahagyott emlékeiket kezembe véve meghatódottság vesz rajtam erőt, mert érezhetően sugárzik belőlük készítőik lénye és korunknak „kemény”, de ugyanakkor – számomra legalábbis – varázslatos, misztikus világa. Ezidáig 36 ponton bukkantam nyomaikra, melyek beazonosítására is sor került 1992 decemberében Kertész Róbert régésszel.

Érdeklődésem középpontjába kerültek továbbá azok a mikrolit kőeszközökben gazdag lelőhelyek is, amelyekre kilenc évvel ezelőtt figyeltem fel. A kormeghatározásukban irányadónak látszottak a velük együtt talált koraneolit cserepek. Az akkori magyarországi ősrégészeti kutatók tapasztalatai alapján a feltételezésem – miszerint esetlegesen már egy korábbi időszak népei is lakhatták ezen lelőhelyeket –, egyéb közvetlen bizonyítékok híján még nem látszott megalapozottnak. Többek között e kételyek tisztázására is kutatás indult. Kertész Róberttel 1989 őszétől végzett terepbejárásaink „gyümölcse” lett végülis a már vitathatatlanul bizonyosságot nyert középsőkőkori településfoltok felfedezése. Attól a naptól kezdve ismét egy új világ tárult fel előttem. Azóta éberem figyelem a sárgás öntési agyagrétegekből elő-előbukkanó jellegzetességeit, a finoman megmunkált aprócska pattintott kőeszközöket és kísérő leleteit a vadászott állatok csontmaradványaival. A középső Jászság területe ezen időszakban kisebb megszakításokkal szinte folyamatosan lakott lehetett. Az állításom bizonyítékaként fogadható el az általam felfedezett 215 mezolitikus objektum, ezeknek felét már Kertész Róberttel is bejártuk. Még hosszú évek terepbejárásai és ásatásai fogják majd végül is eldönteni, hogy az egyes lelőhelyeim a mezolit időszakon belül hová sorolhatók vagy éppen netán a későbbi átfejlődésüket reprezentálják, illetve már egy új ismereteket hordozó, a Balkán felől beáramló termelőgazdálkodást folytató népcsoportokkal való keveredésről tanúskodnak stb. Vélhetően ezért igen sok izgalmas meglepetést tartogat a kutatóknak a Jászság a Magyarországon ezidáig még csupán érintőlegesen ismert időszakból is.

Mindkét kiemelt korszak emberének megtalált nyomai jelentős eredménynek tekinthetők, mivel településeik előfordulásai és esetleges felszíni megtalálási esélyei nem voltak valószínűsíthetők. 1990 szeptemberében rétegtani bizonyításukra ásatások szerveződtek, melyek nagy örömmre eredményesen zárultak. A felső-paleolitikum egyik lelőhelyét, a Szúnyogos 1-gyel jelöltet Jászfelsőszentgyörgy határában T. Dobosi Viola ásta meg, majd 1992 júliusában a Székesdűlő 28-at. Az ősemlék vadásztáborait az Alföldön ezidáig még csak Szeged, Duna-földvár és Madaras határában tárták fel. A térségünkben végzett ásatá-

sok ugyan némileg már körvonalazták az addig ismeretlen Észak-Alföld paleo-litikumát, de a feltáratlan lelőhelyeim további kutatási lehetőségeket rejtenek magukban, melyek majdani feltárulkozó leletanyagából egyre gazdagabb képet nyerhetünk a Jászságon is egykor átvonuló, ill. időszakosan (talán csak egy-egy „vadászidényre”) meg-megtelepülő jég-korvégi ősemberek világáról. Ennek bizonyítása érdekében a közeljövőben folytatódnak a feltárások.

A Jászberény-meggyespelei határrészben 1990 márciusában Kertész Róberttel közösen megtalált későbbi időszakok leleteitől mentes, mezolitikus lelőhely tűnt a legalkalmasabbnak a megásásra, melyre 1990 őszén került sor. (Magyarországon a mezolitikum középső és fiatalabb időszakából csak a Jászságból kerültek elő e korszakot reprezentáló települési jelenségek.) A jelentőségüket kiemeli, hogy a leletek területünkön voltak elsőként megfigyelhetők zárt, bolygatatlan kultúrrétegben is. Az 1990-es év óta végzett folyamatos ásatások egyre több adattal szolgálnak az ezidőtájt élt vadász népek megismeréséhez, melyeknek hazai jelenlétét a történelem-tudományunk bizonyítékai hiányában idáig nem ismerhette. Erről Kertész Róbert megjelent írásai tanúskodnak.

A szakemberekkel együtt végzett terepbejárásoknak és az azt követő ásatásoknak is köszönhető, hogy a Jászság is belekerült az ősrégészeti kutatás fókuszába és irodalmába. Ez az elismerés meghozta számomra az erkölcsi sikert, a beteljesedés élményét, amely tizennégy éve beindult kereső-kutató tevékenységemre tette rá a „koronát”. Azóta számtalan tudományos cikk és ismeretterjesztő írás is megjelent, számot adva a nagyközönségnek és a szakembereknek a terepbejárások és az ásatások eredményeiről. Nagy szerepe volt a kutatások népszerűsítésében a REDEMPTIO című honismereti lapnak, az Új Néplapnak, a Jászkürtnak, a Kábel TV-nek és Jász Múzeumnak. Külön köszönet illeti a helyi anyagi támogatókat is, a jászberényi önkormányzatot, a Jászok Egyesületét és az egyéb segítő szándékukban megnyilvánuló Kossuth Mg. Tsz-t és a tűzoltóságot. Mindezen hírközlési és támogatói szándékokból is kitűnik, hogy a jászsági lokálpatriótáknak sem közömbös a területünk évezredekkel ezelőtti múltjának világa.

Jászföldünk „nem adta még meg magát”, mert érzem, sok új, tudományos információt rejteget, mélyen magába zárva. Kutatásaimat ezért továbbra is folytatni kívánom. Számomra minden terepbejárás egy-egy kaland és kihívás a még „kérdőjelekkel körbezárt” régmúlt megismerésére és titkai megfejtésére.